

2012
NOBEL
EDEBİYAT
ÖDÜLÜ

MO YAN

Saydam Turp

3. BASKI

Çeviri: ERDEM KURTULDU

♥ can
çağdaş

MO YAN
SAYDAM TURP
SEÇME ÖYKÜLER

Can Çağdaş

Mo Yan'ın "Touming De Hong Luobo", "Tie Hai", "Ling Yao", "Ren Yu Shou", "Lao Qiang", "Qi Ying", "Feiting", "Chulian", "Qiyu", "Jin Li", "Ye Yu", "Didao" adlı öykülerinden derlenmiştir.

Baozha: © 1988, Mo Yan

Shifu yue lai yue youmo: © 2000, Mo Yan

© 2017, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları The Wylie Agency (UK) Ltd. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2017

3. basım: Aralık 2022, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Cem Alban

Editör: Seçkin Selvi

Düzeltili: Ebru Aydın, Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Melisa Matbaacılık Yayıncılık San ve Dış Tic. Ltd.
Maltepe Mah. Davutpaşa Çiftelhavuzlar Sk. No:16 Acar San. Sit.
Zeytinburnu, İstanbul
Sertifika No: 45099

ISBN 978-975-07-3368-0

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

MO YAN
SAYDAM TURP
SEÇME ÖYKÜLER

ÖYKÜ

Çince aslından çeviren
Erdem Kurtuldu

♥can

Mo Yan'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Kızıl Darı Tarlaları, 2013

İri Memeler ve Geniş Kalçalar, 2014

Yaşam ve Ölüm Yorgunu, 2015

Değişim, 2016

İçki Cumhuriyeti, 2020

MO YAN, 1955'te Çin'de doğdu. Kültür Devrimi sırasında on bir yaşındayken okulu bırakıp çiftçi olarak çalışmaya başladı. Ardından bir pamuk fabrikasında çalıştı ve yazmaya başladı. İlk çalışmaları daha çok Mao dönemine özgü toplumcu gerçekçi tarzdaydı. 1976'da Kültür Devrimi hareketi sona erince Mo Yan, Halk Kurtuluş Ordusu'na katıldı ve bir yandan orduda görev yaparken öte yandan yazmayı sürdürdü. Asıl adı Guǎn Mǒyè olan yazar, 1984'ten itibaren Çince "sakın konuşma" anlamına gelen Mo Yan adını kullanmaya başladı. *Time* dergisinin "Çin'in en ünlü, en sık yasaklanan ve en çok korsan baskısı yapılan yazarlarından biri" olarak tanımladığı Mo Yan'ın başlıca romanları arasında, *Kızıl Darı Tarlaları*, *İri Memeler* ve *Geniş Kalçalar*, "Sandalağacı Azabı", *Yaşam ve Ölüm Yorgunu*, *Değişim*, "Kırk Bir Havan Topu", "Sarmısak Baladı", "İçki Cumhuriyeti" bulunuyor. Öte yandan "Usta Gittikçe Daha Komik Oluyor" adlı öykü derlemesi ve "Patlama" adlı öykü kitabı vardır. Mo Yan, 2012 Nobel Edebiyat Ödülü'nü alırken Çin'de doğan ve Çin'de yaşamayı sürdüren ilk Çinli Nobel ödüllü yazar oldu.

ERDEM KURTULDU, 1981'de İstanbul'da doğdu. 2006'da Ankara Üniversitesi DTCF Sinoloji Bölümü'nden mezun oldu. Aynı yıl Çin hükümetinin verdiği bursla Beijing Dil ve Kültür Üniversitesi'nde Çince dil çalışmalarına devam etti. Çin'den döndükten sonra çeşitli sektörlerde tercüman olarak çalıştı. Çevirmenin bir de YKY Kâzım Taşkent Klasik Yapıtlar Dizisi için hazırlayıp çevirdiği bir şiir derlemesi vardır.

İçindekiler

Saydam Turp	11
Demir Çocuk	85
Her Derde Deva	101
İnsan ve Hayvan	115
Eski Tüfek	139
Terk Edilmiş Bebek	159
Uçan Gemi	195
İlk Aşk	219
Tuhaf Bir Karşılaşma	233
Altın Sazan	239
Gece Avı	245
Tünel	257

SAYDAM TURP

1

Bir sonbahar sabahı, havada ağır bir nem vardı, yabani otların ve kiremitlerin üzerini şeffaf bir çiy tabakası kaplamıştı. Pagoda ağacının yaprakları çoktan sararmış, ağacın bir dalında asılı olan paslanmış demir çanın üzeri de çiy taneleriyle kaplanmıştı. Üretim Tugayı komutanı omuzlarına attığı kapitone bir ceket, bir elinde darıdan yapılmış bir lavaş, diğerinde soyulmuş bir taze soğan sapıyla sallana sallana çanın altına doğru yürüyordu. Çanın altına geldiği zaman elinde hiçbir şey kalmamıştı, ama yanakları kış için erzak toplayan bir tarla faresi gibi şişkin-di. Çanın ipini çekince çan dili çeperine çarpıp dong dong dong diye sesler çıkardı. Yaşlısı ve genciyle bütün köy *hutong*'dan¹ çıkıp çanın altında toplandı, endişe dolu gözlerle tugay komutanına bakmaya başladılar tahta kuklalar gibi. Tugay komutanı ağızındakileri güçlükle yuttuktan sonra etrafı kirli sakalla çevrilmiş ağızını yeniyile bir güzel sildi. Herkes tugay komutanının ağızına bakıyor, o ağızdan çıkacakları duymak için bekliyordu – ama açılır açılmaz çıkan ilk şey küfür oldu o ağızdan: “Hay anasının bacağı! Komündeki şu orospu çocukları yok mu, o itin dölleri, bugün iki duvarcı ustamızı alırlarsa yarın da iki marango-

1. (Çince) Eski Pekin evlerinin arasındaki sokaklara verilen isim. (Ç.N.)

zumuzu götürürler, işgücümüzü parça parça kırıyorlar. Ey sen, duvarcı ustası, komün köyün arkasındaki bent kapağını genişletmek istiyor, her Üretim Tugayı'nın bir duvarcı ustasıyla vasıfsız bir işçi göndermesi lazımmış, en iyisi sen git oraya." Bunları, uzun boylu, geniş omuzlu, genç bir duvarcı ustasına söylemişti.

Genç duvarcı ustası çok yakışıklıydı, kara kaşlarıyla beyaz dişleri vardı, siyah ve beyazın zıtlığı kahramanca bir hava veriyordu ona. Başını hafifçe sallayınca, alnına düşmüş olan bir tutam saç yeniden yukarı çıktı. Tugay komutanına biraz kekeleyerek de olsa gönderilecek vasıfsız işçinin kim olacağını sordu, tugay komutanı soğuktan korunmak istercesine kollarını önünde kavuşturup gözlerini bir rüzgârgülü gibi çevirdikten sonra şöyle homurdandı: "En iyisi bir kadın göndermek, ama pamuk toplamak için lazım bize onlar. Bir erkek gönderirsek de işgücümüz azalır." Gözleri duvarın köşesinde durdu sonunda. Duvarın köşesinde on yaşlarında bir erkek çocuğu duruyordu. Yalınayak ve sırtı çıplaktı, boyuna göre uzun ve bol gelen, üzeri çimen ve kan lekeleriyle dolu, yeşil çizgili, beyaz bir kısa pantolon giyiyordu. Dizlerine kadar geliyordu kısa pantolon. Baldırları yara izleriyle kaplaydı.

"Kara Çocuk, seni küçük it, demek hâlâ yaşıyorsun ha?" dedi tugay komutanı çocuğun göğüs kafesi dışarı fırlamış, sıksa vücuduna bakarken, "Ben de seni Cehennem Efendisi Yama'yı¹ görmeye gittin sanıyordum. Sıtma titremelerin geçti mi?"

Çocuk cevap vermedi, o parlak kara gözlerini tugay komutanına dikmiş bakıyordu sadece. Baş çok büyüktü, boynuyla ince ve uzun, başı bu haliyle her an vücudundan ayrılabilirmiş gibi duruyordu.

1. Hint mitolojisinde ölüm tanrısı. Cehennemin Efendisi. (Ç.N.)

“Biraz çalışıp fazladan birkaç çalışma puanı kazanmak istemez misin? Senin gibi bir ayı yavrusu ne işe yarar onu da bilmem ama! Şöyle bir osursam korkudan yere devrileceksin. Duvarcı ustasıyla sete gidip çalış hadi, ne dersin ha? Ama önce eve gidip bir çekiç al kendine, orada oturup çekiçle taş kırarsın, ister çok, ister az taş kırarsın, orası sana kalmış, tarihsel deneyim komünün ayak işlerinin sadece yabancı şeytanları kandırmak için yapıldığını göstermiştir bizlere.”

Çocuk usulca duvarcı ustasının yanına sokulup ceketinin eteğini çekiştirdi. Duvarcı ustası çocuğun sukabağını andıran tıraşlı başına dost bir tavırla vurup, “Eve gidip üvey anandan bir çekip iste de gel, köprünün başında beklerim seni,” dedi.

Çocuk eve koştu hemen. Bir eylem olarak koşma hareketinin mekaniğini yerine getiriyordu ama hız mız hak getire, güçlükle çırpınan iki çırpı kol, rüzgârın salladığı bir korkuluk gibi. Tüm bakışlar üzerine çevrilmişti, çocuğun çıplak sırtına bakarken herkes üşüdü bir anda. Tugay komutanı ceketini çekiştirirken, “Eve varınca üvey anana söyle de bir gömlek versin sana, seni küçük acınası böcek seni,” diye bağırdı arkasından.

Avlu kapısından hiç ses çıkarmadan içeri girdi. Burnu sümüklü, küçük bir erkek çocuğu yere çömelmiş, sildikle ıslanmış toprakla oynuyordu, onun geldiğini görünce o yassı yüzünü kaldırıp kollarını ardına kadar açarak, “Abe... abe... kucak...” diye bağırdı. Kara Çocuk yere eğilip açık kırmızı bir kayısı yaprağı aldı, üvey kardeşinin burnunu sildikten sonra sümüklü yaprağı bir el ilan yapıştırır gibi “şap” diye duvarın üzerine yapıştırdı. Kardeşine el salladıktan sonra gizlice eve girdi, bir köşede bulunduğu pençe çekici kaptığı gibi sessizce evden dışarı sıvıştı. Küçük kardeşi yine ona seslenince yere düşmüş bir ağaç dalı alıp çocuğun etrafına büyük bir çember çizdi,

sonra dalı bir kenara fırlatıp hızla köyün ardına doğru koşmaya başladı. Köyünün ardından ne büyük ne de küçük sayılan bir nehir geçiyordu, nehrin üzerindeyse dokuz gözü olan taş bir köprü vardı. Nehir setinin üzeri söğüt ağaçlarıyla kaplıydı, yazın olan seller nedeniyle ağaçların gövdeleri lifimsi kırmızı köklerle örtülmüştü. Şimdi sular çekildiğinden o lifimsi kökler de kurumuştü. Ağaçların yaprakları çoktan yaşlanmıştı bile, sararmış ve kurumuş yapraklar nehrin üzerine dökülüp akıntıyla birlikte yavaş yavaş süzülüyorlardı. Birkaç ördek nehrin kenarında yüzüyor, arada sırada o kırmızı gagalarını su bitkilerinin arasına daldırıp yiyecek arıyorlardı, bir şey bulup bulmadıklarıysa tam bir muammaydı.

Çocuk sete koştururken nefes nefese kalmıştı. O çirik göğüs kafesinin içinde gıdıklayan bir civciv vardı sanki.

“Kara Çocuk!” diye seslendi köprünün başında dikiş duvarcı ustası, “Acele et biraz!”

Kara Çocuk sanki koşuyormuş gibi bir tavır takınıp duvarcı ustasının yanına vardı, duvarcı ustası onu şöyle bir süzdükten sonra, “Üşümüyor musun?” diye sordu.

Kara Çocuk, şaşkın şaşkın bakmakla yetindi ona. Duvarcı ustası iş elbiselerini giymişti, kot pantolon, kot ceket ve ateş kırmızısı bir gömlek, gömleğin yakası çok göz alıcıydı, çocuk gözlerini gömleğin yakasına dikmiş, ateşe bakar gibi bakıyordu ona.

“Bana niye öyle bakıyorsun?” diye sordu duvarcı ustası, ardından çocuğun başını nazikçe okşayınca çocuğun başı saplı davulun zilleri gibi sağa sola sallandı. “Seni,” dedi duvarcı ustası, “iyice aptala çevirmiş üvey anan.”

Duvarcı ustası ıslık çalıp parmaklarıyla Kara Çocuk’un başına hafiften vurarak tempo tutuyordu, bu minvalde dokuz gözlü köprünün üzerinde yürüdüler. Kara Çocuk, duvarcı ustasının başında tuttuğu ritmi bozmamak için çok dikkatli yürüyordu. Duvarcı ustasının parmak

boğumları çok kalındı ve tokmak kadar sertti, çocuğun tıraşlı başı acıyordu acımasına ama gıcını bile çıkarmadı, ağzının kenarı azıcık yukarıya doğru kaydı sadece. Duvarcı ustasının çok marifetli bir ağzı vardı, o ıslak ve kırmızı dudaklarını önce büzüştürüyor, hemen ardından da biraz aralayıp tarlakuşunu taklit eden, keskin ve melodik bir ıslık koyuveriyordu ta bulutlara kadar yükselen.

Köprüyü geçip sete tırmandıktan sonra batıya doğru üç yüz metre yürüyünce bent kapağına vardılar. Bent kapağı da bir çeşit köprüydü aslında, köprüyle arasındaki tek fark kapağı indirince suyu kesmesi ve kapağı kaldırıncı suyu serbest bırakmasıydı. Setin hafif eğimli yüzeyi tüylü yalancı çivit ağaçlarıyla kaplıydı. Setin içinde on metre genişliğinde bir kum tepesi vardı, tepenin yumuşak yüzeyi sellerin ardından sanki birdenbire ortaya çıkmış gibi duran yabani otlarla kaplanmıştı. Setin hemen dışındaysa uçsuz bucaksız bir vahşi yaşam başlıyordu, birbiri ardına gelen sellerin yıllar boyunca taşıdığı kum ve toprak iyice yükselip uzun süredir sert bir kara toprak tabakası olan zemini verimli bir toprak haline getirmişti. O yıl fazla sel olmadığından su seviyesi setin altında kalmış, bent kapağı açılmamış, sel havzasının içi de Bangladeş jütleriyle dolup taşmıştı bu yüzden. Jütler öyle çoktu ki eski çağlardan kalma, el değmemiş bir ormanı andırıyordu bu halleriyle. Sabahın bu erken saatinde jütlerin üzerini hafif bir sis tabakası kaplamıştı, bazılarının başları sisi delip geçiyordu, uzaktan bakınca okyanusu andırıyordu bu jüt tarlası.

Duvarcı ustasıyla Kara Çocuk sallana sallana bent kapağına çıktıklarında kapağın önündeki kum tepesinde iki grubun beklediğini gördüler. Gruplardan biri erkeklerden, diğeri kadınlardan oluşuyordu, rakip iki grup gibi öylece duruyorlardı orada. Komün kadrolarından biri elinde küçük bir defterle iki grubun arasında dururken bir şeyler söylüyordu, kolu ani hareketlerle bir yukarı çıkarıyor, bir

aşığıya iniyordu. Duvarcı ustası, Kara Çocuk'u kolundan çekip bant kapağının beton basamaklarını çıkıttıktan sonra komün kadrosunun önüne geldi. "Müdür Yardımcısı Liu," diye seslendi adama duvarcı ustası, "bizim köyden ikimiz geldik." Duvarcı ustası sık sık komün için çalışırdı, Müdür Yardımcısı Liu da sık sık çeşitli komün projelerinin başındaki adam olduğundan tanışıyordu bu ikisi.

Kara Çocuk bakışlarını Müdür Yardımcısı Liu'nun o koca ağzına dikmişti. Birleşince tek ağız oluşturan o iki mor dudak birbirine çarpınca bir ses dizisi oluşturdu: "Duvarcı ustası, yine sen mi geldin, seni kurnaz velet! Sizin anasını sattığının köyünüz de gönderecek adamını iyi biliyor, göndere göndere senin gibi her kevgirin deliğinden geçebilen birini göndermişler yine, bana uyar. Ya yanındaki kim?"

Kara Çocuk, duvarcı ustasının parmaklarını hissetti yine başında.

"Bu da adam sayılıyor mu be?" Müdür Yardımcısı Liu ellerini çocuğun boynuna geçirip başını bir ileri bir geri sallamaya başlayınca neredeyse ayakları yerden kesildi Kara Çocuk'un. "Ne diye bu küçük, sıska maymunu gönderdiler ki," diye homurdandı Müdür Yardımcısı Liu, "çekici kaldırabilecek mi bari?"

"Tamam, Müdür Yardımcısı Liu, Liu Taiyang. Sosyalizmin üstünlüğü herkesin kendi ekmeğini çıkarabilmesi değil mi ya! Kara Çocuk'un ailesi üç nesildir yoksul köylü sınıfına mensuptur, eğer sosyalizm de onunla ilgilenmezse kim ilgilenecek? Hem anasını da kaybetti çocuk, üvey anasıyla yaşıyor şimdi, babası şeytana uyup güneydoğuya gitti, üç yıldır ortalıkta görünmüyor, ayı mı kaptı yoksa kurda kuşa yem mi oldu bilinmez. Sınıf duygun nerede kaldı senin ha?" dedi duvarcı ustası yarı şaka yarı ciddi bir tavırla, Kara Çocuk'u Müdür Yardımcısı Liu Taiyang'ın elinden kurtarıırken.

1994 Nobel Edebiyat Ödülü sahibi Japon yazar Kenzaburo Oe'nin, "Ben Nobel Ödülü'nü vermek için birini seçecek olsam Mo Yan'ı seçerdim," sözleriyle değerlendirdiği Mo Yan, 2012'de bu değerlendirmeyi gerçeğe dönüştürerek Nobel Edebiyat Ödülü kazanan ilk Çinli yazar oldu.

Kimi eleştirmenlerin, dilini Gorki ve Soljenitsin'in şiirsel ve çarpıcı anlatımlarına benzettiği Mo Yan, Çin taşrasını anlatan yapıtlarında fanteziyle lirizmi kaynaştırırken bürokrasiyi taşlama ortamında irdeliyor, kara mizaha, hatta yer yer doğüstü unsurlara yer veriyor. Buğday ve darı başaklarının arasından bir halkın acıları ve sevinçleri yükseliyor. Mo Yan, taşra yaşamını aktarmanın yanı sıra modern Çin'in kısa zamanda köşeyi dönen görgüsüz yeni zenginleriyle de okurlarını tanıştıyor.

Mo Yan, *Saydam Turp*'un kahramanlarından Kara Çocuk'u ve kendi yapıtlarını şöyle tanımlıyor: "İnsanüstü bir yetenekle acıya katlanabilen ve insanüstü bir duyarlılığa sahip olan o kara tenli çocuk, bütün yazdıklarımın ruhunu simgeliyor."

